

**تأثیر استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) بر وضعیت انسجام خانواده در سال ۱۳۹۴
(مطالعه موردی: منطقه ۱ شهر تهران)**

طهمورث شیری^۱، الناز رحمانی^۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف «تأثیر استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) بر وضعیت انسجام خانواده در سال ۱۳۹۴ (مطالعه موردی: منطقه ۱ شهر تهران) با روش توصیفی و پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه خانوارهای ساکن در منطقه ۱ شهر تهران (۱۱۱۳۵۶ خانوار) است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای بوده و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۴۰ خانوار بدست آمده است. با ابزار پرسشنامه‌ای که بانظر استاد راهنما توسط محقق طرح شده است و شامل ۳۰ سؤال بود، اطلاعات لازم جمع‌آوری گردید، در بررسی فرضیه‌های تحقیق دریافت شد: با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن و ($P < 0/01$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با انسجام خانواده رابطه وجود دارد. با محاسبه آزمون کای اسکویر و ($P < 0/01$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی افراد خانواده رابطه معنی داری وجود دارد. با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن و ($P < 0/01$) بین میزان استفاده وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده، روابط صمیمی افراد خانواده، روابط با خویشاوندان، شیوه غذا خوردن افراد خانواده، شیوه برقراری میهمانی، شیوه گردش‌های خانوادگی و نحوه ارتباطات کلامی رابطه معنادار بدست آمد. همچنین آزمون یو مان-ویتنی و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه‌ها را تأیید کرده است و میزان این مؤلفه‌ها در بین خانواده از یکسانی برخوردار نبوده است.

واژگان کلیدی: وسایل نوین ارتباطی، شبکه مجازی، لاین، تلگرام، انسجام خانواده.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۱۲/۰۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۷/۰۹

^۱. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (نویسنده مسئول) (Email: shiri.tahmures@gmail.com)

^۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی (Email: elnaz.rahmani21@gmail.com)

مقدمه

خانواده به عنوان اولین کانونی که فرد در آن قرار می‌گیرد، اهمیت شایان توجهی دارد. اولین تأثیرات محیطی که فرد دریافت می‌کند، از محیط خانواده است و حتی تأثیرپذیری فرد از سایر محیط‌ها می‌تواند نشأت گرفته از همین محیط خانواده باشد. خانواده پایه‌گذار بخش مهمی از سرنوشت انسان است و در تعیین سبک و خط مشی زندگی آینده، اخلاق، سلامت و عملکرد فرد در آینده نقش بزرگی به عهده دارد. «وقتی گفته می‌شود فرد در خانواده خود زندگی می‌کند، بدین معنی است که آن فرد متولد می‌شود، رشد می‌کند، رفع نیاز می‌کند، سکون و آرامش عاطفی پیدا می‌کند، بیمار و یا سالم می‌شود، از محبت لذت می‌برد، با ازدواج و امتزاج دو روحیه هماهنگ می‌شود و به هدف متعالی می‌رسند، یعنی اولین و پایدارترین جایگاه و پایگاه برای انتقال عناصر فرهنگی به نسل‌های جدید شکل می‌گیرد که این جایگاه خانوادگی، تمامی استعداد‌های اعضای خانواده را نیز شکوفا می‌کند» (جهانفر، ۱۳۸۴: ۱۴). ریشه اساسی برای تحکیم روابط افراد در دوران خانواده، نظم و همبستگی درون آن است. خانواده‌ایی که از انسجام برخوردار باشد، می‌تواند فردی با ثبات‌تر و متعهدتر به جامعه وارد کند، بر عکس تزلزل درون خانواده باعث پرورش افراد بی‌مسئولیت و فاقد روابط و آداب اجتماعی می‌شود. انسجام گاهی با واژگانی مانند وفاق، وحدت و ... یکسان شمرده می‌شود. از این رو «آلن بیرو» در فرهنگ علوم اجتماعی واژه وفاق را این گونه توصیف می‌کند: «وفاق بر پیدایی اتفاق نظر و توافقی آشکار در یک گروه دلالت دارد. وفاق فرآیندی است که از طریق آن اعضای یک گروه یا یک جامعه به توافق و اشتراک در بنیان‌های زندگی مشترک خود رسیده‌اند. وفاق و انسجام موجب به هم پیوستگی آگاهانه‌تر یک گروه و همبستگی بیشتر آن می‌شود» (بیرو، ۱۳۸۰: ۱۵). انسجام، یکی از ساختارهای پر نفوذ خانواده، احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای یک خانواده نسبت به هم دارند (السون، ۲۰۰۰: ۷۷).

از جمله مسائلی که در انسجام خانواده مورد بررسی قرار می‌گیرد، پایداری، روابط صمیمی افراد با یکدیگر، با خویشاوندان و ارتباط داشتن با آنان است. امروزه مسائل بسیاری با توجه به رشد فناوری، خانواده‌ها را تحت تأثیر قرار داده است، وسایل ارتباطی نوین که با هجوم بی‌امان در خانه‌ها راه یافته است، فاصله قابل توجهی بین افراد بوجود آورده است. این فاصله و شکاف با دورساختن اعضای خانواده موجب کاهش انسجام در روابط خانواده شده است. با تغییر یافت خانواده از شیوه سنتی به مدرن و تبدیل خانواده‌های گسترده به هسته‌ای، وجود فناوری‌های جدید، سبک و سیاق زندگی افراد نیز تغییر اساسی پیدا کرده است (فاضلی، ۱۳۹۱). نظم و انسجام در خانواده دچار شتابزدگی‌های زندگی ماشینی شده است و افراد به دلیل مشغله‌های زیاد، فرصت کافی برای یکدیگر ندارند و با هجوم زندگی آپارتمانی و مدرنیزه در شهرها، فرصتی برای گذران اوقات فراغت نمانده است، از این رو بهترین وسیله برای سرگرمی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مانند لاین و تلگرام شده است و این شبکه‌ها بیش از آن که یک شبکه ارتباطی باشند و میزان ارتباط با افراد دیگر را افزایش دهد، بر فردگرایی و انزواطلبی افراد تأثیرگذار بوده‌اند، فردگرایی در درون خانواده در حال شکل‌گیری و خانواده اولین واحد اجتماعی است، «اکنون دیگر خانواده، واحد فردی شده، بین اعضای آن تعامل وجود ندارد و درباره نیازها و خواسته‌های افراد گفت‌وگویی نمی‌شود که این مانعی برای شکل‌گیری الگوی خانواده و انتقال فرهنگ به نسل‌ها است» (شیری، ۱۳۹۴). این در حالی است که با بهره‌گیری از نرم‌افزارهایی نظیر لاین و تلگرام می‌توان به دورترین دوستان و اقوام خود در آن سوی دنیا ارتباط برقرار کرد و از حال و احوالشان مطلع شد. این یکی از مزایای وسایل ارتباط جمعی و نرم‌افزارهای یادشده است که به فرد امکان می‌دهد تا در کمترین زمان بیشترین اطلاعات را کسب کند و قادر به برقراری ارتباط با شخصی در جایی دیگر باشد. ذهن‌گرا شدن افراد یکی از خطرات این وسایل و شبکه‌های ارتباطی است. این ابزارها افراد را بیش از اندازه آرمان‌گرا کرده است، شبکه‌های اجتماعی به اندازه‌ای زیبا، شفاف و رنگی طراحی شده‌اند که افراد تصور می‌کنند، می‌توانند در آن واقعیت‌های ملموس دنیای بیرون را ببینند. با غلبه نرم‌افزارها و رشد وسایل ارتباطی دوستی‌ها و ارتباطات شبکه‌ای شده است.

1 - Alen Biroo

در صورتی که در بیان آزادی‌های اجتماعی در یک جامعه محدودیت‌هایی وجود داشته باشد، بسیار سریع این وسایل شخصیت افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند. شخصیت انسان دارای دو بخش موروثی و اکتسابی است «در کشورهای پیشرفته بخش اکتسابی شخصیت افراد بر بخش موروثی غلبه یافته و در جوامع عقب‌مانده، بخش موروثی بر بخش اکتسابی غالب است. در ایران بخش اکتسابی شخصیت افراد بر بخش موروثی پیشی گرفته، و یکی از ویژگی‌های وسایل نوین ارتباطی نقشی است که در اجتماعی شدن افراد دارند، بنابراین می‌توان گفت، اولین پله در اجتماعی شدن خانواده است. نقش خانواده‌ها در درون همین شبکه‌های اجتماعی استحاله شده است. شاهدیم امروزه یک کودک شش‌ساله گوشی تلفن در دست دارد و به خاطر تسلطی که در دانش رایانه‌ای دارد، انواع نرم‌افزارها را دانلود می‌کند؛ کاری که حتی در برخی موارد از والدین بر نمی‌آید» (شیری، ۱۳۹۴).

این مسئله علاوه بر از بین بردن انسجام خانواده، عاملی برای بروز بسیاری از بیماری‌های بی‌اساس و روحی و روانی است. برای افراد احساس تهی بودن، ناامیدی و خلاء عاطفی ایجاد می‌کند. تغییر محیط زندگی نیز بر این مسئله تأثیرگذار است. در مناطق جنوبی‌تر شهر، هنوز ارزش‌ها و رفتارهای سنتی وجود دارد، ولی در مناطق شمالی‌تر شهر و خانواده‌های کم‌تعدادتر این مشکل به صورت بارز نمایان است. با توجه به اینکه منطقه ۱ شهر تهران دارای خانواده‌هایی نسبتاً قشر مرفه جامعه است، این تحقیق در این منطقه به سنجش تأثیر رسانه‌های نوین بر انسجام خانواده پرداخته است. پایداری خانواده یکی از مهمترین مباحث است که باید به آن توجه شود و چنانچه خللی در این پایداری بوجود آید، با تخریب ارزش‌ها و سنت‌های خانواده، جامعه نیز به خطر خواهد افتاد. چنانچه انسجام بین افراد از بین برود، نسل آینده قدرت رویارویی با مشکلات و حضور در اجتماع را نخواهد داشت، با گذار جامعه از سنتی به مدرنیته، همگامی با این پیشرفت نوین، باید بر اساس اصولی صورت گیرد تا حفظ آداب و فرهنگ خانواده نیز صورت گیرد. بدون شک با پاس داشتن اصالت‌ها می‌توان انتظار آینده‌ای روشن داشت. خانواده‌ها در برابر تغییرات مدرن زندگی، کارکرد خود را تغییر داده و دستخوش زوال شده‌اند و هر روزه شکل هسته‌ای‌تر به خود می‌گیرند (مهدی‌پور، ۱۳۸۹). تا چند وقت دیگر خلأهایی الگویی در خانواده ایجاد می‌شود و افراد الگوهای رشد را در مقاطع سنی مختلف از طریق شبکه‌های اجتماعی به دست خواهند آورد که در این صورت کار بسیار دشوار خواهد شد، با توجه به این مهم انجام این تحقیق ضرورت می‌یابد. از این رو تحقیق حاضر قصد دارد به این سؤال اساسی پاسخ دهد که استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) در وضعیت انسجام خانواده چه تأثیری دارد؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق، بررسی «تأثیر استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) بر وضعیت انسجام خانواده در سال ۱۳۹۴» (مطالعه موردی: منطقه ۱ شهر تهران) است.

- شناسایی مؤلفه‌های انسجام خانواده.
- بررسی رابطه کارکرد وسایل نوین ارتباطی و جایگاه آن در خانواده
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی افراد خانواده.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط صمیمی افراد خانواده.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی.
- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی.

- بررسی رابطه وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی (صحبت کردن افراد خانواده).

سوالات تحقیق

۱. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و انسجام خانواده رابطه معناداری وجود دارد؟
۲. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی افراد خانواده رابطه معناداری وجود دارد؟
۳. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده رابطه معناداری وجود دارد؟
۴. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط صمیمی افراد خانواده رابطه معناداری وجود دارد؟
۵. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان رابطه معناداری وجود دارد؟
۶. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده رابطه معناداری وجود دارد؟
۷. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی رابطه معناداری وجود دارد؟
۸. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی رابطه معناداری وجود دارد؟
۹. آیا بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی (صحبت کردن افراد خانواده) رابطه معناداری وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

- فرزانه‌خو، محمدیان، مولوی (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای به «تأثیر وسایل ارتباطی نوین و عملکرد کلی خانواده بر وضعیت هویت دانش‌آموزان» پرداخته‌اند. نتایج حاکی از آن است: بین عملکرد کلی خانواده و ۳ وضعیت هویت آشفته، تعلیق در هویت‌یابی، و هویت زودشکل‌گرفته رابطه معنی‌داری وجود دارد، اما بین وسایل ارتباطی نوین و هویت تحقق‌یافته، رابطه معنی‌داری وجود ندارد.
- زارع (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای به «بررسی نقش انعطاف‌پذیری و انسجام خانواده در هدف‌گرایی فرزندان، پرداخته است، نتایج حاکی از آن است که خانواده‌هایی که از نظم اجتماعی و انسجام بالاتری برخوردار هستند با انعطاف‌پذیری بیشتری مواجه بوده و این مسئله در هدف‌گرایی فرزندان آنان تأثیر بسزایی دارد.
- پرهام (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی «عوامل مؤثر بر انسجام خانواده با تأکید بر شبکه‌های مجازی» پرداخته است. نتایج نشان داده است که شبکه‌های مجازی موجب کم‌شدن انسجام خانواده و از بین رفتن صمیمیت بین افراد آن شده است.
- مرتن (۲۰۱۴) در تحقیقی به «بررسی تأثیر وسایل ارتباطی مجازی بر انسجام خانواده و بی‌تفاوتی اجتماعی دانش‌آموزان» پرداخته است، نتایج حاکی از آن است که در خانواده‌هایی که انسجام بالایی وجود ندارد، فرزندان نیز نسبت به مسائل جامعه بی‌تفاوت می‌باشند. این بی‌تفاوتی ناشی از حضور دائم آنان در شبکه‌های مجازی است.
- در مطالعه شوتون (۲۰۱۰) مشخص شد که کاربران کامپیوتر، تمایل چندانی به رفت و آمدهای خانوادگی از خود نشان نمی‌دهند و خانواده‌ها دارای انسجام نیستند.

چارچوب نظری

گرایش به سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در سراسر دنیا همچنان رو به رشد است. شبکه‌های اجتماعی یکی از انواع رسانه‌های اجتماعی محسوب می‌شوند (کاستلز، ۱۳۸۹). رسانه‌های اجتماعی امروزه به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی بسیاری از مردم تبدیل شده‌اند. شبکه‌های اجتماعی بخشی از رسانه اجتماعی هستند که با اهداف مختلفی ایجاد شده‌اند و کاربران بسیار زیادی را به خود جذب کرده‌اند. امروزه بعضی از شبکه‌های اجتماعی با سرویس‌هایی که ارائه می‌دهند و با کاربری‌هایی که دارند، خود به یک رسانه خبری تبدیل شده‌اند و اثرات عمیقی بر وقایع مختلف در دنیای واقعی گذاشته‌اند. شبکه‌های اجتماعی روی زندگی افرادی که در آن‌ها عضو هستند هم بسیار تأثیرگذارند (شیرازی، ۱۳۹۰: ۸۸).

شبکه‌های اجتماعی به طور کلی مکان‌هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به طور خلاصه معرفی می‌کنند و ارکان برقراری ارتباط بین خود و هم‌فکرانشان را در زمینه‌های مختلف مورد علاقه فراهم می‌کنند. در واقع شکل جدیدی از برقراری ارتباط و به اشتراک گذاری محتوا در اینترنت است. شبکه‌های اجتماعی پایگاه‌های جدیدی هستند که در مرکز توجه کاربران اینترنت قرار گرفته‌اند و هر کدام دسته‌ای از کاربران با ویژگی‌های خاص را گرد هم می‌آورند (مولایی، ۱۳۸۹: ۷۸). یکی از تأثیرات شبکه‌های اجتماعی شکل‌گیری مفاهیمی همچون صمیمیت و اعتماد در فضای سایبر است. مفاهیمی که در گذشته دستیابی و تحقق آن در حد یک رویا بود. در حال حاضر در سراسر جهان بسیاری از وب‌سایت‌ها امکانات و زیرساخت‌های شبکه‌های اجتماعی را در خود جای داده‌اند که موجب بالا رفتن آمار بازدید و افزایش مدت زمان حضور یک مخاطب در سایت می‌شود (ناصری، ۱۳۹۱: ۱۴).

به نظر ماکس وبر «بین سازمان ساخت‌های اجتماعی و ماهیت تمایلات فردی، روابط نظام‌یافته‌ای وجود دارد.» تمایلات انسان، درون جامعه شکل می‌گیرد، فرد با قرار گرفتن در متن جامعه خویش ارزش‌ها را درونی می‌کند، بنابراین نظم اجتماعی ریشه در سازمان جامعه، ایستارها و ارزش‌های آن دارد (چلبی، ۱۳۸۵: ۱۱). کارکردگرایی جامعه را در یک نظم مستقر یافته می‌بیند و به تحلیل ارکان اصلی این نظم می‌پردازد. و معتقد است که جامعه مانند یک موجود زنده به صورت نظامی هماهنگ عمل می‌کند (برومند قبری، ۱۳۹۰). نظریه پردازان کنش متقابل نمادی نیز عمدتاً استدلال‌های نظریه کارکردگرایی را درباره نظم هنجاری در جامعه، مورد انتقاد قرار داده‌اند. ایراد اساسی این دیدگاه به کارکردگرایی درباره شیوه اجتماعی شدن و به اصطلاح کارکردگراها مفهوم درونی کردن ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است. ایده مرکزی نظریه کارکردگرایی آن است که انسان یک عضو اجتماعی شده است. نظریه پردازان کنش متقابل نمادی، اجتماعی شدن فرد را به این معنا تکذیب می‌کنند. نظریه پردازان کنش متقابل نمادین، اجتماعی شدن را فراگردی پویا می‌دانند که به انسان اجازه می‌دهد تا توانایی اندیشیدن را پرورش دهد و اطلاعات به دست آمده را شکل دهد و با نیازهای سازگاز سازد (ریترز، ۱۳۸۸: ۲۸۶). امیل دورکیم ریشه پدیده‌های اجتماعی را در محیط اجتماعی می‌جوید نه در نهاد انسان. به نظر وی عنصر اصلی تداوم حیات اجتماعی که علی‌رغم تغییرات در روابط ما و پرسنلی که سازنده آن است استمرار می‌یابد، نظم اخلاقی (مجموعه‌ای از قواعد حاکم بر روابط اجتماعی) است. امیل دورکیم بر این باور بود که هر چه جامعه صنعتی‌تر شود، ماهیت عواملی که مردم را به یکدیگر پیوند می‌زند، نیز تغییر می‌کند. از نظر وی، دلیل نظم و ثبات اجتماعی جوامع کشاورزی، تداوم شیوه نسبتاً ثابت زندگی میان نسل‌ها بود. او این نوع همبستگی را «همبستگی مکانیکی» می‌نامد. با رشد صنعت و پدیدار شدن جوامع صنعتی، شکل جدیدی از همبستگی پدیدار می‌شود که دورکیم آن را «همبستگی ارگانیک» می‌نامد. همبستگی ارگانیک به این معناست که اساس پیمان‌های اجتماعی در تخصصی استوار است که اعضای جوامع صنعتی دارند. به عبارت ساده‌تر بر خلاف جوامع سنتی که اساس همبستگی‌شان بر شباهت‌ها استوار است، در جوامع صنعتی و مدرنیزه، همبستگی بر تفاوت‌ها استوار است. در این جوامع تخصص‌های افراد باعث می‌شود که مردم برای برآورده کردن نیازهای خود به یکدیگر محتاج باشند. به نظر دورکیم عنصر اخلاقی، حافظ همبستگی و نظم است. آگوست کنت در بررسی نظم اجتماعی، به اجزای تشکیل‌دهنده یک نظام اجتماعی می‌پردازد. البته او افراد جامعه را به‌عنوان اجزای عنصری نظام اجتماعی تلقی نمی‌کند او خانواده، طبقات و شهرها را به ترتیب به سلول‌ها، بافت‌ها و کل بدن موجودات زنده تشبیه می‌کند. از نظر کنت عوامل استقرار نظم عبارت‌اند از: الف) وجود نهادهای مرتبط با یکدیگر در سطح جامعه: خانواده و طبقات اجتماعی، که در واقع استخوان‌بندی جامعه را تشکیل می‌دهند. ب) زبان: از نظر کنت زبان ظرفی است که در بستر آن ما با یکدیگر و با مردمی که در گذشته زندگی می‌کرده‌اند ارتباط برقرار می‌کنیم، و دارای فرهنگی مشترک می‌شویم. زبان، ما را به هم‌زبانی‌های ما پیوند می‌دهد و بدون یک زبان مشترک، انسان‌ها هرگز نمی‌توانند به همبستگی و توافق دست یابند و در نتیجه هرگونه سامان و نظم امکان‌پذیر نیست. ج) نظام اعتقادی مشترک: از نظر

کنت جامعه برای نظم نیاز به ارزش‌های مشترکی دارد که این امر اغلب از طریق دین ایجاد می‌گردد. دین باعث ایجاد ارزش‌های مشترک می‌شود و همبستگی اجتماعی را تسهیل می‌کند. (د. تقسیم کار: جامعه دارای نهادها و گروه‌های مختلف شغلی و اجتماعی است که با افزایش جمعیت، هر کدام در امور خاصی تبحر و تخصص بیشتری یافته‌اند. این وابستگی باعث تسهیل در نظم اجتماعی می‌شود چرا که نیازهای این گروه‌ها نسبت به هم، آن‌ها را در ارتباطی مستمر و مداوم با یکدیگر نگه می‌دارد. تقسیم کار از طریق ایجاد حس وابستگی به دیگران، باعث افزایش همبستگی انسان می‌شود (توسلی، ۱۳۸۰).

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی است و از آنجایی که به روابط متغیرها می‌پردازد، همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه خانواده‌های ساکن در منطقه ۱ شهر تهران است. تعداد کل خانواده‌های ساکن در منطقه یک تهران ۱۱۱۳۶۲ می‌باشد. منطقه یک تهران شامل ده ناحیه و ۲۶ محله می‌باشد.

جدول (۱): خانواده‌های ساکن در منطقه ۱ به تفکیک نواحی

تعداد خانوارها	نواحی منطقه ۱
۸۸۱۳ خانوار	ناحیه ۱: حصار بوعلی
۲۱۵۶ خانوار	ناحیه ۲: اوین ۲- ولنجک ۳- زعفرانیه ۴- محمودیه ۵- درکه ۶- کوهسار
۱۴۸۱۲ خانوار	ناحیه ۳: امام زاده قاسم ۲- گلابدره ۳- دربند
۹۳۱۶ خانوار	ناحیه ۴: جماران ۲- نیاوران ۳- دزاشیب
۱۲۶۲۷ خانوار	ناحیه ۵: دارآباد ۲- کاشانک
۸۷۳۵ خانوار	ناحیه ۶: شهرک نفت ۲- شهرک دانشگاه
۱۹۰۱۲ خانوار	ناحیه ۷: قطریه ۲- تجریش ۳- باغ فردوس
۱۷۰۳۶ خانوار	ناحیه ۸: حکمت ۲- چیدر
۱۲۴۸۳ خانوار	ناحیه ۹: ازگل ۲- آراج
۱۶۰۱۴ خانوار	ناحیه ۱۰: محلاتی ۲- سوهانک
۱۱۳۶۲	کل خانواده‌های ساکن

روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای است. ابتدا از شهر تهران، منطقه ۱ انتخاب شده است. سپس از هر ناحیه در منطقه، محله‌هایی منتخب شده و از بین خانوارهای ساکن در آن حجم نمونه‌گزینه‌شده است. حجم نمونه ۱۳۸ نفر بدست آمده است. برای اطمینان ۱۵۰ پرسشنامه توزیع شد که ۱۰ پرسشنامه دارای اطلاعات ناقص بود و در نهایت ۱۴۰ پرسشنامه تکمیل شده است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته (مستخرج از چارچوب نظری) است. پرسشنامه شامل (۳۰ سؤال) است. این پرسشنامه علاوه بر اطلاعات فردی پاسخگویان، مؤلفه‌های جمع‌گرایی، پایداری، روابط صمیمی بین افراد خانواده، شیوه غذا خوردن، گردش‌های دسته‌جمعی، شیوه برقراری میهمانی و ارتباطات کلامی را مورد سنجش قرار داده است. برای جمع‌آوری اطلاعات این پرسشنامه در اختیار سرپرست‌های خانوار (پدر یا مادر) قرار داده شده است. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که نتیجه آن ۰/۸۱ است.

جدول (۲): ضریب آلفای مؤلفه‌های پرسشنامه

مؤلفه‌ها	ضریب آلفا
جمع‌گرایی	۰/۷۹
پایداری خانواده	۰/۸۱
روابط صمیمی	۰/۸۱
روابط با خویشاوندان	۰/۸۲
شیوه غذا خوردن افراد خانواده	۰/۸۲

۰/۸۱	شیوه برقراری میهمانی
۰/۸۰	شیوه گردش‌های خانوادگی
۰/۸۲	نحوه ارتباطات کلامی
۰/۸۱	کل

از آمار توصیفی جهت تعیین نمودارها، جداول فراوانی، درصد فراوانی استفاده شده است و جهت آمار استنباطی از ضرایب همبستگی و آزمون ناپارامتریک مان ویتنی استفاده شد و داده‌ها توسط نرم افزار SPSS مورد پردازش قرار گرفته است.

یافته‌ها

فرضیه اصلی: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با انسجام خانواده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۳): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با انسجام خانواده

انسجام خانواده	ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)
استفاده از وسایل نوین ارتباطی	-۰/۸۳۷	۰/۰۰۱

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-۰/۸۳۷$ و $(P < ۰/۰۱)$ بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با انسجام خانواده رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، انسجام خانواده کمتر است. این نتایج با یافته‌های مرتن (۲۰۱۴) همخوانی دارد، وی بیان کرده است در خانواده‌هایی که انسجام بالایی وجود ندارد، فرزندان نیز نسبت به مسائل جامعه بی تفاوت می‌باشند. این بی تفاوتی ناشی از حضور دائم آنان در شبکه‌های مجازی است.

جدول (۴): آزمون مان ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی با انسجام خانواده

آماره	نمرات
یو مان-ویتنی	۶۱۲۵
ویلکاکسون	۱۲۱۲۴
Z	-۱/۲۱۸
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با انسجام خانواده رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، میزان انسجام خانواده آنها با یکدیگر یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی اول: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی افراد خانواده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۵): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با پایداری خانواده

جمع‌گرایی	ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)
جمع‌گرایی	-۰/۷۳۱	۰/۰۰۰

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-۰/۷۳۱$ و $(P < ۰/۰۱)$ بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی افراد خانواده رابطه معنادار وجود دارد. رابطه بین دو متغیر منفی و معکوس است. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، جمع‌گرایی بین افراد خانواده کمتر است.

جدول (۶): آزمون مان ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و پایداری خانواده

آماره	نمرات
مان ویتنی یو	۶۳۴۳
ویلکاکسون	۱۳۱۲۹
Z	-۴/۳۵۶

سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱
--------------------	-------

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و جمع‌گرایی بین افراد خانواده رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، میزان جمع‌گرایی بین افراد خانواده آنها با یکدیگر یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی دوم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۷): بررسی رابطه میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده

سطح معناداری (sig)	ضریب اسپیرمن Rs	ضریب توافق کرامر Cramers V	درجه آزادی (df)	کی دو (X2)	پایداری
۰/۰۰۰	-۰/۹۴۰	۰/۹۲۱	۱۲	۷/۶۲۹	

با محاسبه آزمون کای اسکویئر ۷,۶۲۹ و ($P < ۰/۰۱$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده در سطح ۹۹٪ اطمینان رابطه معنی‌داری وجود دارد و با توجه به ضریب توافق کرامرز ۰/۹۲۱ شدت رابطه بین دو متغیر زیاد است. همچنین با توجه به ضریب همبستگی اسپیرمن -۰,۹۴۰ رابطه بین دو متغیر منفی و معکوس است. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، پایداری خانواده کمتر است. همچنین آزمون مان‌ویتنی یو و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه را تأیید کرده است.

جدول (۸): آزمون مان‌ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و پایداری خانواده

نمرات	آماره
۶۵۴۱	مان‌ویتنی یو
۱۴۱۲۹	ویلکاکسون
-۴/۳۵۶	Z
۰/۰۰۱	سطح معناداری (sig)

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و پایداری خانواده رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، میزان پایداری خانواده آنها با یکدیگر یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی سوم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط صمیمی افراد خانواده رابطه معنادار وجود دارد.

جدول (۹): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط صمیمی افراد خانواده

سطح معناداری (sig)	ضریب اسپیرمن RS	روابط صمیمی افراد خانواده
۰/۰۰۰	-۰/۵۴۷	

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن -۰/۵۴۷ و ($P < ۰/۰۱$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) با روابط صمیمی افراد خانواده رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، روابط صمیمی افراد خانواده کمتر است. همچنین آزمون مان‌ویتنی یو و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه را تأیید کرده است. این نتایج با یافته‌های پرهام (۱۳۹۳) همخوانی دارد، وی بیان کرده است شبکه‌های مجازی موجب کم شدن انسجام خانواده و از بین رفتن صمیمیت بین افراد آن شده است.

جدول (۱۰): آزمون مان‌ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و روابط صمیمی افراد خانواده

نمرات	آماره
۷۷۳۵	مان‌ویتنی یو
۱۳۴۴۶	ویلکاکسون

Z	-۵/۲۹۱
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و روابط صمیمی افراد خانواده رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، بین افراد خانواده از روابط صمیمی یکسان برخوردار نبوده و دارای تفاوت هستند.

- فرضیه فرعی چهارم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱۱): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان

ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)	
۰/۷۱۵	۰/۰۰۰	روابط با خویشاوندان

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-۰/۷۱۵$ و ($P < ۰/۰۱$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، روابط با خویشاوندان کمتر است. همچنین آزمون مان‌ویتنی یو و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه را تأیید کرده است. این نتایج با یافته‌های حبیب‌زاده (۱۳۹۲) همخوانی دارد، وی در نتایج خود بیان کرده است عواملی مانند درآمد، محل سکونت، اعتقادات مذهبی، تماشای تلویزیون و وسایل ارتباطی پیشرفته و نوین بر گرایش‌های جوانان تأثیر دارد و آنان را به از گرایش‌های سنتی دور کرده و به سوی مدرن شدن سوق می‌دهد، دوری از سنت‌ها به دوری از خویشاوندان انجامیده است.

جدول (۱۲): آزمون مان‌ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و روابط با خویشاوندان

آماره	نمرات
مان‌ویتنی یو	۸۱۴۷
ویلکاکسون	۱۴۵۳۷
Z	-۶/۳۱۷
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و روابط با خویشاوندان رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، روابط آنها با خویشاوندان یکسان نبوده و بین میزان ارتباط با خویشاوندان دارای تفاوت هستند.

- فرضیه فرعی پنجم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱۳): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده

ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)	
-۰/۴۹۲	۰/۰۰۰	شیوه غذا خوردن افراد خانواده

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $۰/۴۹۲$ و ($P < ۰/۰۱$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، شیوه غذا خوردن افراد خانواده دور هم کمتر است.

جدول ۱۴: آزمون مان‌ویتنی یو برای تعیین رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و شیوه غذا خوردن افراد خانواده

آماره	نمرات
مان‌ویتنی یو	۷۱۲۹
ویلکاکسون	۱۳۹۸۴

Z	-۵/۲۲۶
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه غذا خوردن افراد خانواده رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، شیوه غذا خوردن افراد خانواده در بین آنها یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی ششم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱۵): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی

ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)	
-۰/۷۰۱	۰/۰۰۰	شیوه برقراری میهمانی

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-۰/۷۰۱$ و ($P < ۰/۰۱$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، برقراری میهمانی خانوادگی کمتر است. همچنین آزمون مان‌ویتنی یو و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه را تأیید کرده است. این یافته‌ها با نتایج شوتون (۲۰۱۰) همخوانی دارد، وی بیان کرده است کاربران کامپیوتر، تمایل چندانی به رفت و آمدهای خانوادگی از خود نشان نمی‌دهند و خانواده‌ها دارای انسجام نیستند.

جدول (۱۶): آزمون مان‌ویتنی یو برای رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و شیوه برقراری میهمانی

آماره	نمرات
مان‌ویتنی یو	۵۶۱۶
ویلکاکسون	۱۴۰۸۳
Z	-۴/۸۸۷
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه برقراری میهمانی رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، شیوه برقراری میهمانی در بین آنها یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی هفتم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱۷): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی

ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (sig)	
-۰/۸۸۴	۰/۰۰۰	شیوه گردش‌های خانوادگی

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-۰/۸۸۴$ در سطح معنی‌داری $۰/۰۰۱$ بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی رابطه معنادار وجود دارد. رابطه بین دو متغیر منفی و معکوس است. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، گردش‌های خانوادگی کمتر است.

جدول (۱۸): آزمون مان‌ویتنی یو برای رابطه بین استفاده از وسایل نوین ارتباطی و شیوه گردش‌های خانوادگی

آماره	نمرات
مان‌ویتنی یو	۶۸۴۳
ویلکاکسون	۱۲۷۴۵
Z	-۵/۴۴۹
سطح معناداری (sig)	۰/۰۰۱

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و شیوه گردش‌های خانوادگی رابطه معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، شیوه گردش‌های خانوادگی در بین آنها یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

- فرضیه فرعی هشتم: بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی (صحبت کردن افراد خانواده) رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۱۹): رابطه استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی

ضریب اسپیرمن RS	سطح معناداری (Sig)
-۰/۶۵۱	۰/۰۰۰
نحوه ارتباطات کلامی	

با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن $-0/651$ و ($P < 0/01$) بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی رابطه وجود دارد. هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباطی (لاین، تلگرام) بیشتر باشد، ارتباطات کلامی افراد خانواده کمتر است. همچنین آزمون مان‌ویتنی یو و ضریب همبستگی بدست آمده از این آزمون این رابطه را تأیید کرده است.

جدول (۲۰): آزمون مان‌ویتنی یو برای بررسی معناداری استفاده از وسایل نوین ارتباطی و نحوه ارتباطات کلامی

نمرات	آماره
۸۵۳۴	مان‌ویتنی یو
۱۶۳۳۸	ویلکاکسون
-۵/۹۳۷	Z
۰/۰۰۳	سطح معناداری (Sig)

همانطور که مشاهده می‌شود بین میزان استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) و نحوه ارتباطات کلامی رابطه معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). با توجه به آزمون مان‌ویتنی، کسانی که از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده‌اند، نحوه ارتباطات کلامی آنها با یکدیگر یکسان نبوده و دارای تفاوت است.

جدول (۲۱): نتایج آزمون رگرسیون متغیرهای تحقیق

متغیر	r	r ²	F	β	t	Sig.
جمع‌گرایی	۰/۴۱۶	۰/۱۷۳	۲۱/۱۸	۰/۴۱۰	۶/۸۱۶	۰/۰۰۰
پایداری	۰/۵۳۳	۰/۲۸۴	۲۴/۳۰	۰/۵۳۰	۵/۱۸۷	۰/۰۰۰
روابط صمیمی	۰/۴۹۰	۰/۲۴۰	۲۹/۴۴	۰/۴۸۵	۵/۱۰۱	۰/۰۰۰
روابط با خویشاوندان	۰/۴۲۱	۰/۱۷۷	۱۷/۶۱	۰/۴۲۰	۵/۲۰۶	۰/۰۰۰
شیوه غذا خوردن	۰/۲۳۳	۰/۰۵۴	۱۵/۳۸	۰/۲۳۰	۴/۱۱۰	۰/۰۰۰
شیوه برقراری میهمانی	۰/۱۹۰	۰/۰۳۶	۱۹/۷۷	۰/۱۹۰	۳/۵۵۹	۰/۰۰۰
شیوه گردش‌های خانوادگی	۰/۲۲۷	۰/۰۵۱	۲۲/۳۷	۰/۲۲۴	۵/۷۷۱	۰/۰۰۰
نحوه ارتباطات کلامی	۰/۶۹۱	۰/۴۷۷	۲۶/۵۴	۰/۶۹۰	۶/۳۳۵	۰/۰۰۰

نتایج رگرسیون نشان داده است شبکه‌مجازی با بیش از ۴۱ درصد بر جمع‌گرایی خانواده، ۵۳ درصد بر پایداری، ۴۹ درصد بر روابط صمیمی خانواده، ۴۲ درصد بر روابط با خویشاوندان، ۲۳ درصد بر شیوه غذا خوردن خانواده، ۱۹ درصد بر شیوه برقراری میهمانی خانواده، ۲۲ درصد بر شیوه گردش‌های خانوادگی و ۶۹ درصد بر نحوه ارتباطات کلامی تأثیر دارد.

نتیجه گیری

خانواده مأمّن گرمی برای افراد آن است. حضور و آرامش در آن نیاز تک تک اعضای خانواده است. با تغییر شیوه زندگی مردم و گذر جامعه از سنتی به مدرن، تبدیل خانواده گسترده به هسته‌ای، رفتارهای خانوادگی نیز تغییر اساسی پیدا کرده است. خانواده‌ها در گذشته از انسجام محکم و استواری برخوردار بودند، به گونه ای که با پیش آمدن کوچکترین مشکل برای هر فرد، تمامی اعضای خانواده و فامیل دور هم جمع شده و برای رفع آن کمک می کردند. با پیشرفت تکنولوژی و گسترش فناوری و هجوم شبکه های مجازی، روحیه جمع گرایی افراد خانواده از بین رفت و کم کم همگان به سوی تنهایی و انزوا پیش رفتند، به گونه ای که امروزه فردگرایی در جامعه رواج یافته است. سنت‌ها و آیین‌های خانوادگی رو به زوال رفته و اگر هم به یاد آورده شود از طریق تلفن، پیامک و متن‌های درون شبکه مجازی (تلگرام و لاین) است. افراد اگر چه از برنامه های یکدیگر و حال هم باخبرند، ولی در عین حال نیز در بیخبری کامل بسر می برند، همینکه در تلگرام حضور دارند و برای هم متنی، عکسی ارسال می کنند، نشان از باخبری است، اما صمیمیتی بین آنان وجود ندارد، کسی از درد درونی و گرفتاری آن دیگری اطلاع ندارد. این امر درون خانواده تأثیر شگرفی بر انسجام خانواده گذارده است. امروزه فرزندان تمایلی به دورهم جمع شدن با والدین و سایرین ندارند، هر کس گوشه خلوتی برای فروردن سر خود در گوشی و تبلت می خواهد تا از طریق ارتباط با افراد دیگر از دنیای بیرون مطلع گردد، در یافته‌های تحقیق مشاهده شد که بین روابط صمیمی بین افراد خانواده کمرنگ شده است، بیشتر والدین از اینکه حتی فرزندانشان به حرف آنان به درستی گوش نمی دهند، دل آزرده بودند، ارتباط کلامی بین آنان کم شده و هر کاری با بیحوصلگی تمام انجام می شود. میهمانی‌ها کمتر و کمتر شده و بیشتر مناسبت‌ها با ارسال یک پیام به فراموشی سپرده شده است. با کم شدن انسجام خانواده، یکی از یافته‌های تحقیق بیانگر این موضوع بوده است که افراد خانواده برای گردش و بیرون رفتن با مشکل مواجه هستند و همگی نمی توانند با هم بیرون رفته و یا تصمیم مشترکی بگیرند. در نهایت می توان گفت که اگر چه شبکه مجازی می تواند وسیله‌ای برای ارتباط یافتن بین افراد خویشاوندان دور و نزدیک باشد و این امکان را بوجود آورد که در این روزمرگی‌های پر از گرفتاری از حال هم باخبر باشند، ولی بر پیکره خانواده لطمه بزرگی فراهم آورده است. استفاده از شبکه مجازی به جای کاربرد مثبت، کاربردهای منفی و مخرب داشته است. شبکه‌های مجازی توانسته‌اند صمیمیتی مجازی بین افراد خانواده ایجاد کنند، در عین باخبری، بیخبری را به ارمغان آورده‌اند. در نتیجه وسایل نوین ارتباطی اگر چه در ظاهر و از نظر کارکرد، عاملی برای وصل خانواده می باشد، ولی در باطن موجب جدایی افراد خانواده شده است.

منابع

۱. برومند قنبری، محمود (۱۳۹۰). هویت و فضای مجازی، تهران: انتشارات سایه
۲. بهروان، مسعود (۱۳۹۰). جامعه شناسی خانواده، تهران: انتشارات یگانه.
۳. بیرو، آلن (۱۳۸۰). درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران: نشر کیهان.
۴. پرهام، محمدرضا (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر انسجام خانواده با تأکید بر شبکه‌های مجازی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد، واحد گرمسار.
۵. توسلی، غلامعباس (۱۳۸۰). نظریه‌های جامعه‌شناسی، چاپ سیزدهم. تهران، سمت،
۶. جهانفر، محمد (۱۳۸۴). دانش خانواده سالم جمعیت و تنظیم خانواده، تهران: انتشارات جهان فرهنگی.
۷. ریتزر، جورج. (۱۳۸۸). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، مترجم: محسن ثلاثی، تهران: علمی.
۸. زارع، مریم (۱۳۸۷). بررسی نقش انعطاف پذیری و انسجام خانواده در هدف گرایی فرزندان، فصلنامه خانواده پژوهی، دوره ۴ شماره ۱۳.
۹. شیرازی، رضا (۱۳۹۰). هویت قومی جوانان، تهران: نشر آگه.
۱۰. شیری، طهمورث (۱۳۹۴). شبکه‌های نوین، عامل فصل یا وصل خانواده‌ها، گزارش تحلیلی وبلاگ نیوز.

۱۱. فاضلی، نعمت اله (۱۳۹۱). "گونه‌شناسی الگوهای در حال ظهور زندگی خانوادگی در شهر تهران" مقاله‌های اولین همایش علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری.
۱۲. فتحی، سروش و مختارپور، مهدی (۱۳۹۳)، بررسی نقش و تاثیر رسانه های نوین تصویری در تغییر سبک زندگی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه علوم و تحقیقات تهران)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ششم، شماره دوم.
۱۳. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۹). "عصر اطلاعات، قدرت هویت"، ترجمه‌ی حسن چاوشیان، تهران، انتشارات طرح نو.
۱۴. ناصری، فرهاد (۱۳۹۰). هویت مجازی، تهران: نشر پاژنگ
۱۵. نوابخش، فرزاد (۱۳۹۳)، تغییرات سبک زندگی در فرآیند توسعه ابزارهای نوین فناوری، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ششم، شماره دوم.

1. Elson, Andrew (2000): A preliminary study into student teacher understandings. Journal of educational research, Vol 51, No 1, PP 39-73

Archive of SID